

Łukasz Szewczyk

Bezpieczeństwo. Podstawowe kategorie, uwarunkowania, postrzeganie i znaczenie w dzisiejszym świecie

Wprowadzenie

W języku polskim pierwotne pojęcie bezpieczeństwa oznaczało stan „bez pieczy”, co może sugerować, że poczucie zagrożenia było pierwotne do poczucia bezpieczeństwa¹. W języku rosyjskim pojęcie bezpieczeństwo wyrażane jest przez „bezopastnost” co wprowadza pewien chaos i nastęca trudności lingwistyczne, a też metodologiczne, gdyż oznacza to brak niebezpieczeństwa, a nie brak bezpieczeństwa. W języku angielskim słowo „danger” oznacza niebezpieczeństwo, zaś słowo „security” oznacza bezpieczeństwo, przy czym istnieje podwójny źródłosłów słowa „security”. Pierwszy odnosi się do łacińskiego słowa „securitas”, które oznacza stan bez strachu i obaw, zaś drugi do słowa „security” co oznacza stan wolny od niepokojów, albo sytuację pokojową, w której brak jakichkolwiek zagrożeń czy ryzyka².

Jak pisze Ryszard Zięba bezpieczeństwo jest potrzebą podmiotową, może bowiem dotyczyć różnego rodzaju podmiotów od jednostek po rozległe grupy społeczne takie jak społeczeństwa czy narody³. Potwierdza to Stanisław Koziej pisząc, że „Przedmiotem bezpieczeństwa mogą być wszystkie jednostki mające własne interesy i wyrażające ambicje realizacji tych interesów”⁴. Dokonując analizy pojęcia „bezpieczeństwo” należy zaznaczyć, iż jest ono przedmiotem analiz wielu nauk. Edward Przewodzki pisze, że pojęcie „bezpieczeństwa jest znane ludzkości od dawna, będąc jedną z kategorii antropocentrycznych. Występuje w wielu dyscyplinach naukowych: politologii, nauce o stosunkach międzynarodowych, prawie, ekonomii, socjologii, historii i psychologii”⁵. Podobny pogląd wyraża Waldemar Kitler pisząc, że „bezpieczeństwo ma charakter interdyscyplinarny i utylitarny”, a także, iż

¹ E. Moczuk, *Socjologiczne aspekty bezpieczeństwa lokalnego*, wyd. Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2009, s. 19 [za:] *Bezpieczeństwo państw i narodów w procesie integracji europejskiej*, red. W. Śmiałek, J. Tymanowski, wyd. Adam Marszałek, Toruń 2002, s. 165.

² Tamże, s. 167.

³ L. Zięba, *O tożsamości nauk o bezpieczeństwie*, Zeszyty Naukowe AON nr 1(86), Warszawa 2012, s. 7.

⁴ S. Koziej, *Bezpieczeństwo: istota, podstawowe kategorie i historyczna ewolucja*, kwartalnik „Bezpieczeństwo Narodowe” 2011, s. 20.

⁵ E. Przewodzki, *Bezpieczeństwo militarne państwa – analiza podstawowych pojęć i treści*, Departament Bezpieczeństwa Militarynego MON, wyd. Adam Marszałek, Warszawa 1997, s. 6.

[...] nadrzędność bezpieczeństwa nad innymi dziedzinami jest dość szczególna, gdyż jest ona wartością, której osiągnięcie stanowi powinność elementarną, stojącą ponad różnorodnymi, społeczno-ekonomicznymi, historycznymi i kulturalnymi przejawami aktywności społecznej⁶.

Jest ono jak pisze Roman Kuźniar „fundamentem wszystkiego co po pierwsze”⁷.

Ponieważ każda z nauk inaczej traktuje bezpieczeństwo i też inaczej je definiuje, istnieje duży chaos pojęciowy w tym zakresie. Inaczej do bezpieczeństwa podchodzą przedstawiciele nauk humanistycznych, inaczej nauk przyrodniczych, a jeszcze inaczej – technicznych. Warto też, zaznaczyć, iż swoje postrzeganie bezpieczeństwa przedstawiają również ludzie spoza świata nauki, którzy swoje poglądy opierają na wiedzy empirycznej, tj. politycy, żołnierze czy funkcjonariusze służb odpowiedzialnych za owo bezpieczeństwo. A zatem raczej ma Józef Marczak pisząc, iż podanie jednej definicji bezpieczeństwa jest trudne ze względu na [...] ogromny, wszechogarniający zakres kategorii bezpieczeństwa, bardzo trudny, a chyba wręcz niemożliwy do zwięzłego opisanie i zdefiniowania”⁸.

Najbardziej bodaj klasyczny podział pojmowania bezpieczeństwa dotyczy jego dwoistego charakteru. Pierwotnie znawcy problematyki bezpieczeństwa zwykli definiować to pojęcie jako **stan, poczucie pewności, wolność od zagrożeń**. Ponieważ stan jest praktycznie niemierzalny kluczową kwestią jest jego postrzeganie. Szwajcarski politolog Daniel Frei proponuje skupić się na analizie obiektywnych i subiektywnych aspektów zagrożeń, które towarzyszą w sposób immanentny postrzeganiu (poczuciu) bezpieczeństwa, wg tego autora możemy mieć do czynienia z:

- stanem braku bezpieczeństwa jest wówczas, gdy występuje duże rzeczywiste zagrożenie, a postrzeganie tego zagrożenia jest prawidłowe (adekwatne),
- stanem obsesji występuje wtedy, gdy nieznaczne zagrożenie jest postrzegane jako duże,
- stanem fałszywego bezpieczeństwa ma miejsce wówczas, gdy zagrożenie zewnętrzne jest poważne, a postrzegane bywa jako niewielkie,
- stanem bezpieczeństwa występuje wtedy, gdy zagrożenie zewnętrzne jest nieznaczne, a jego postrzeganie prawidłowe”⁹.

W takim ujęciu postrzeganie zagrożeń ma charakter subiektywny i w istocie stanowi odzwierciedlenie odczuć i ocen formułowanych przez dany podmiot w określonych ich stanach. Niektórzy polscy autorzy posługując się powyższym modelem doszli do konkluzji, iż bezpieczeństwo jest niczym więcej jak tylko stanem świadomości, a więc kategorią wyłącznie subiektywną. Autor zgadzając się jednak z Ryszardem Ziębą jest zdania, iż takie ujęcie bezpieczeństwa jest nieco zawężone, gdyż nie uwzględnia ono chociażby ontologii zagrożeń, tj. zjawisk występujących

⁶ W. Kitler, *Bezpieczeństwo Narodowe RP*. AON, Warszawa 2011, s. 23.

⁷ R. Kuźniar, *Po pierwsze bezpieczeństwo*, „Rzeczpospolita” z 9.01.1996 r.

⁸ J. Marczak, *Współczesny charakter, potrzeby i organizacja bezpieczeństwa narodowego*, [w:] B. Wiśniewski, *System bezpieczeństwa państwa. Konteksty teoretyczne i praktyczne*, Wyższa Szkoła Policji, Szczytno 2013, s. 41.

⁹ D. Frei, *Sicherheit: Grundfragen der Weltpolitik*, Verlag W. Kohlhammer, Stuttgart 1997, s. 17–21, [w:] J. Stańczyk, *Współczesne pojmowanie bezpieczeństwa*, ISP PAN, Warszawa 1996, s. 17.

w przestrzeni międzynarodowej¹⁰. Można więc przyjąć za Jerzym Stańczykiem, iż „subiektywizm poczucia bezpieczeństwa jest zjawiskiem obiektywnym, nierozzerwalnie związanym z postrzeganiem zagrożeń”¹¹.

Nie ulega wątpliwości, iż takie ujmowanie bezpieczeństwa jest niepełne. W dzisiejszym świecie, zmiany w środowisku bezpieczeństwa zachodzą w sposób niezwykle dynamiczny, jego definiowanie powinno więc obejmować ten dynamizm. Nie ma bowiem czegoś takiego jak trwałe, raz na zawsze ustanowione bądź zorganizowane bezpieczeństwo. Bezpieczeństwo wydaje się więc słuszne traktować jako pewien **proces, całość aktywności** danego podmiotu zmierzającej do zapewnienia bezpieczeństwa tak obiektywnego jak i subiektywnego, zagwarantowania pożądanego stanu bezpieczeństwa. Godząc te dwa sposoby interpretacji bezpieczeństwa należy definiować zarówno jako stan, jak i proces. Takie ujęcie bezpieczeństwa znajdujemy dziś w większości akademickich podręczników traktujących o bezpieczeństwie i jego rodzajach (sektorach).

Kolejne znaczenie to postrzeżenie bezpieczeństwa jako naczelnej potrzeby i wartości człowieka i grup społecznych, a zarazem ich najważniejszego celu. Zdaniem Jerzego Stańczyka bezpieczeństwo obejmuje dwa zasadnicze składniki: gwarancje nienaruszalnego przetrwania danego podmiotu oraz swobodny, niezakłócony jego rozwój. W tradycyjnym ujęciu bezpieczeństwo ogranicza się jedynie do zapewnienia danemu podmiotowi przetrwania, możliwości egzystencji. Stanowi to tzw. **negatywne** pojmowanie bezpieczeństwa. Drugie, **pozytywne**, postrzega swoiste kształtowanie pewności tego przetrwania, nieskrępowanego funkcjonowania podmiotu, a także co niezwykle istotne jego **swobód rozwojowych**. Warto podkreślić, iż przetrwanie i możliwość rozwoju nie są to równorzędnymi składnikami bezpieczeństwa. Jego podstawą zawsze było i jest zapewnienie nienaruszalnego przetrwania.

Z pojęciem bezpieczeństwa o czym już autor wspominał nierozzerwalnie wiąże się pojęcie zagrożenia. Stanowi ono przeciwstawienie bezpieczeństwa. Brak bezpieczeństwa lub tylko subiektywne odczucie jego braku wywołuje niepokój i poczucie zagrożenia. Co więcej, brak zaspokojenia potrzeby bezpieczeństwa „[...] wyrządza szkody jednostce czy grupie ludzkiej, gdyż destabilizuje jej tożsamość i funkcjonowanie”¹². Dlatego każdy podmiot stara się oddziaływać na swoje otoczenie zewnętrzne i sferę wewnętrzną celem usunięcia, lub przynajmniej neutralizacji zagrożeń i eliminować własny lęk, obawy, niepokój czy niepewność¹³. W związku z olbrzymim rozwojem cywilizacyjnym jaki miał miejsce w ostatnich dziesięcioleciach i ma miejsce obecnie, nastąpiła pewna ewolucja owych zagrożeń. Obok zagrożeń naturalnych pojawiły się nowe problemy w postaci postępu technicznego, rozwoju komunikacji, zagospodarowania terenów dotąd mało zurbanizowanych, czy wykorzystywania coraz to nowszych rozwiązań technologicznych w każdej gałęzi przemysłu. Zmieniły się nie tylko zagrożenia, ale także bezpieczeństwo, a ściślej rzecz ujmując jego pojmowanie. „W przeszłości rozumiane czysto militarnie, dziś

¹⁰ L. Zięba, *O tożsamości nauk o bezpieczeństwie...*, s. 11.

¹¹ J. Stańczyk, *Współczesne pojmowanie bezpieczeństwa*, ISP PAN, Warszawa 1996, s. 28.

¹² J. Kukułka, *Nowe uwarunkowania i wymiary bezpieczeństwa międzynarodowego Polski, „Więś i Państwo”* 1995, nr 1, s. 198–199, [w:] L. Zięba, *O tożsamości nauk o bezpieczeństwie...*, s. 8.

¹³ L. Zięba, *O tożsamości nauk o bezpieczeństwie...*, s. 9.

rozszerzyło się na ważne aspekty niewojskowe – polityczne, ekonomiczne, ekologiczne, powszechne. Zmieniła się również jego teleologia. Obecnie składowe funkcji polityki bezpieczeństwa to nie tylko wola przetrwania, ale ochrona dobrobytu państwa i jego obywateli”¹⁴. W związku z powyższym w literaturze przedmiotu pojawiło się pojęcie tzw. rozległego bezpieczeństwa, poszerzonego prócz obronności o dodatkowe elementy takie jak: dobrobyt państwa, rozwój cywilizacyjny, rozwój społeczeństwa¹⁵. Trzeba tutaj zaznaczyć, iż podobne postrzeganie bezpieczeństwa narodowego pojawiło się w ośrodkach akademickich Europy Zachodniej już w latach 90. XX wieku m.in. za sprawą przedstawicieli tzw. szkoły kopenhaskiej, którą reprezentowali Bary Buzan, Ole Waever i Jaap de Wilde. Wyodrębnili oni poziome (horyzontalne) i pionowe (wertykalne) wymiary studiów bezpieczeństwa. Kierunek pionowy „rozszerzania” obrazował „rozciągnięcie” pojęcia bezpieczeństwa z państwa również na inne podmioty, zaś kierunek poziomy oznaczał ostateczne odejście od aspektu stricte militarnego na rzecz szerszego spektrum problemów¹⁶.

Można przyjąć, iż nastąpiło pewne „odmilitaryzowanie” pojęcia bezpieczeństwa. Taki stan rzeczy znalazł swoje odzwierciedlenie w aspekcie formalno-prawnym. Na mocy aktu normatywnego w randze rozporządzenia¹⁷ w 2011 r. ustanowiono dwie nowe dyscypliny naukowe tj. **nauki o bezpieczeństwie i nauki o obronności**. Jednocześnie likwidacji uległa dziedzina i dyscyplina naukowa nauki wojskowe. Decyzja ta była podyktowana w następstwie zabiegów i starań przedstawicieli nauk wojskowych, którzy dostrzegli pewne aberracje związane ze znaczącym poszerzeniem przedmiotu badań nauk wojskowych początkowo o działania niezbrojne (niemilitarne), a następnie o zagadnienia bezpieczeństwa narodowego¹⁸.

W polskim systemie prawnym, w ustawach szczegółowych oraz aktach wykonawczych do nich, a nawet w konstytucji RP zawarte są takie pojęcia jak: bezpieczeństwo państwa, bezpieczeństwo obywateli, bezpieczeństwo narodowe, obrona narodowa, ochrona ludzi i mienia, bezpieczeństwo wewnętrzne i zewnętrzne, ochrona bezpieczeństwa ludzi, itd. Do tego dodać można jeszcze pojęcie zarządzanie kryzysowego tak chętnie przytaczane podczas każdej niemal sytuacji w jakikolwiek sposób odbiegającej od normy. Chaos pojęciowy w tym zakresie powoduje, że gdy używa się jednej określonej definicji bezpieczeństwa, to oponenti natychmiast przyjmują inną udowadniając swoje racje.

Nie jest zamierzeniem autora tego artykułu przytoczenie znanych już definicji wszystkich rodzajów bezpieczeństwa, ani definiowanie ich po raz kolejny na nowo. Na potrzeby artykułu autor skupi się na przybliżeniu i wyjaśnieniu takich

¹⁴ J. Stańczyk, *Współczesne pojmowanie bezpieczeństwa...*, s. 7.

¹⁵ B. Wiśniewski, *System bezpieczeństwa państwa. Konteksty teoretyczne i praktyczne*, Wyższa Szkoła Policji, Szczytno 2013, s. 45.

¹⁶ O. Weaver, B. Buzan, M. Kalstrup, P. Lemaitre, *Identity, Migration and New Security Order in Europe*, London 1993.

¹⁷ Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 8 sierpnia 2011 r. w sprawie *obszarów wiedzy, dziedzin nauki i sztuki oraz dyscyplin naukowych i artystycznych* (Dz. U. z 2011, nr 179, poz. 1065).

¹⁸ J. Pawłowski, *Bezpieczeństwo – dyscypliną naukową i kierunkiem studiów*, [w:] *Podstawy bezpieczeństwa narodowego (państwa)*, red. nauk. J. Pawłowski, Akademia Sztuki Wojennej, Warszawa 2017, s. 17.

terminów jak: bezpieczeństwo narodowe, bezpieczeństwo państwa, obrona narodowa (obronność), bezpieczeństwo powszechne i ochrona ludności, bezpieczeństwo publiczne oraz bezpieczeństwo społeczne i ekonomiczne.

Bezpieczeństwo narodowe (bezpieczeństwo państwa)

Jeżeli chodzi o definicje bezpieczeństwa narodowego to jest ich, podobnie jak definicji samego bezpieczeństwa wiele. Potwierdzeniem tego może być fakt, iż zaczęto je nawet dzielić na grupy (kategorie). Pisze o tym m.in. Marian Lutostański, który proponuje podział na cztery grupy, według którego bezpieczeństwo narodowe definiowane jest jako dziedzina poznania, wiedzy, jako stan, jako proces, by w ostatnim ujęciu być pojmowane jako stan i proces¹⁹. Najczęściej w literaturze spotkać można definicje określające bezpieczeństwo narodowe jako stan, co potwierdza m.in. Stanisław Dworecki pisząc, że to „[...] taki rzeczywisty stan stabilności wewnętrznej i suwerenności państwa, który odzwierciedla brak lub występowanie jakichkolwiek zagrożeń, w sensie zaspokojenia podstawowych potrzeb egzystencjalnych i behawioralnych społeczeństwa oraz traktowania państwa jako suwerennego podmiotu w stosunkach międzynarodowych”²⁰ czy Cezary Rutkowski, twierdząc, iż to „[...] stan świadomości społecznej, w którym istniejący poziom zagrożeń, dzięki posiadanym zdolnościom obronnym, nie budzi obaw, lęku o zachowanie (osiągnięcie) uznanych wartości”²¹. Na potwierdzenie tego można byłoby w tym miejscu dalej przytaczać różne definicje rozmaitych autorów. Najbardziej syntetyczną i najbliższą myślom autora sformułował jednak Waldemar Kitler. Według niego bezpieczeństwo narodowe należy rozumieć, [...] jako **najważniejszą wartość, potrzebę narodową** oraz priorytetowy cel działania państwa, jednostek i grup społecznych, a **jednocześnie proces** obejmujący różnorodne środki, gwarantujące trwałą, wolną od zakłóceń byt i rozwój narodowy, ochronę i obronę państwa, jako instytucji politycznej oraz ochronę jednostek i całego społeczeństwa, ich dóbr i środowiska naturalnego przed zagrożeniami, które w znaczący sposób ograniczają jego funkcjonowanie lub godzą w wartości podlegające szczególnej ochronie”²². Potwierdzają to również autorzy którzy piszą, iż znaczenie ma rozumienie bezpieczeństwa jako naczelnej potrzeby, wartości człowieka i grup społecznych, a zarazem ich najważniejszego celu. Jest ono egzystencjalną potrzebą jednostek, grup społecznych a w końcu państw. Idzie przy tym nie tylko o przetrwanie integralności czy niezawisłości, lecz także o bezpieczeństwo rozwoju, który zapewnia ochronę i wzbogacanie tożsamości jednostki i narodu. Owo bezpieczeństwo zależy od tego, co dzieje się wokół nas, od środowiska zewnętrznego, z którego mogą pochodzić ewentualne zagrożenia, zależy także od nas samych – naszego zdrowia i gotowości sprostania takim zagrożeniom²³.

¹⁹ M. Lutostański, *Prawo, a bezpieczeństwo narodu i państwa*, Społeczna Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości i Zarządzania, Łódź-Warszawa 2011, s. 38.

²⁰ S. Dworecki, *Zagrożenia bezpieczeństwa państwa*, AON, Warszawa 2001, s. 16.

²¹ C. Rutkowski, *Bezpieczeństwo i obronność: strategie – koncepcje – doktryny*, Zeszyty Naukowe AON, nr 1, Warszawa 1995, s. 30.

²² W. Kitler, *Bezpieczeństwo Narodowe RP...*, s. 31.

²³ R. Jakubczak, *Podstawy bezpieczeństwa narodowego Polski w erze globalizacji*, AON, Warszawa 2008, s. 8.

Nie należy więc ulegać ani tendencji restrykcyjnej – sprowadzającej bezpieczeństwo jedynie do ochrony wartości przetrwania, ani też zbyt rozciągliwej w określaniu elementów treści bezpieczeństwa narodowego. Warto natomiast według autora podjąć próbę wyodrębnienia typowych treści wewnętrznych, które tradycyjnie leżą u podstaw narodowej polityki bezpieczeństwa współczesnych państw. Jak się wydaje, za podstawowe wartości, które składają się na pojęcie bezpieczeństwa narodowego, należy przyjąć następujące²⁴:

- przetrwanie (państwa, jako suwerennej jednostki politycznej, narodu, jako wyróżnionej grupy etnicznej, biologiczne przeżycie ludności), jest ono naczelną wartością, której każde państwo gotowe jest poświęcić inne wartości;
- integralność terytorialną, która w potocznym rozumieniu jest uważana za główny korelat bezpieczeństwa;
- niezależność polityczną – w sensie ustrojowym, samowładności i swobody afiliacji;
- jakość życia, na którą składają się takie wartości szczegółowe, jak: standard życia, szczebel rozwoju społeczno-gospodarczego, system kulturalny, możliwości rozwoju.

Nie ulega wątpliwości, że najdoskonalszą jak dotąd formą zabezpieczenia potrzeb człowieka i grupy społecznej w zakresie bezpieczeństwa jest państwo. „z tego też względu dominacja państwa jako podmiotu bezpieczeństwa jest od wieków bezsporna”²⁵. Zdaniem Czesława Znamierowskiego: „zbiorowość bardzo liczna, a tym samym szeroko rozsiana na pewnym obszarze ziemi, nie jest w stanie, jako niezorganizowana masa czuć nad swoim bezpieczeństwem zewnętrznym i nad porządkiem wewnętrznym”²⁶. Należy jednak pamiętać, iż państwa nie należy traktować wyłącznie, jako podmiotu stosunków międzynarodowych, a mieć na uwadze, iż wypełnione jest treścią ludzką, kulturową, instytucjonalną. Państwo reprezentuje na arenie międzynarodowej te wartości, które są elementarnymi wartościami społeczeństwa (narodu), dla których państwo stanowi jedynie pewną formę organizacji. Zatem bezpieczeństwo państwa można definiować, jako odzwierciedlenie potrzeb w tym zakresie społeczności (narodu) tworzącej dane państwo. Czy zatem bezpieczeństwo państwa można utożsamiać z bezpieczeństwem narodowym i używać tych sformułowań zamiennie? Tu autor zaleca pewną ostrożność. Jego zdaniem bezpieczeństwo narodowe jest pojęciem obszerniejszym, co potwierdza Waldemar Kitler pisząc, iż w tradycyjnym ujęciu bezpieczeństwo państwa dotyczy bezpieczeństwa instytucji politycznej, posiadającej suwerenną władzę, określone terytorium oraz ludność podległą ciału władczemu. W bezpieczeństwie państwa zawsze chodzi o utrzymanie porządku w zbiorowości państwowej, zapewnienie jej bezpieczeństwa zewnętrznego i wewnętrznego – głównie jej części władczej. W bezpieczeństwie narodowym zaś nie chodzi jedynie o ochronę i obronę istnienia państwa jako

---

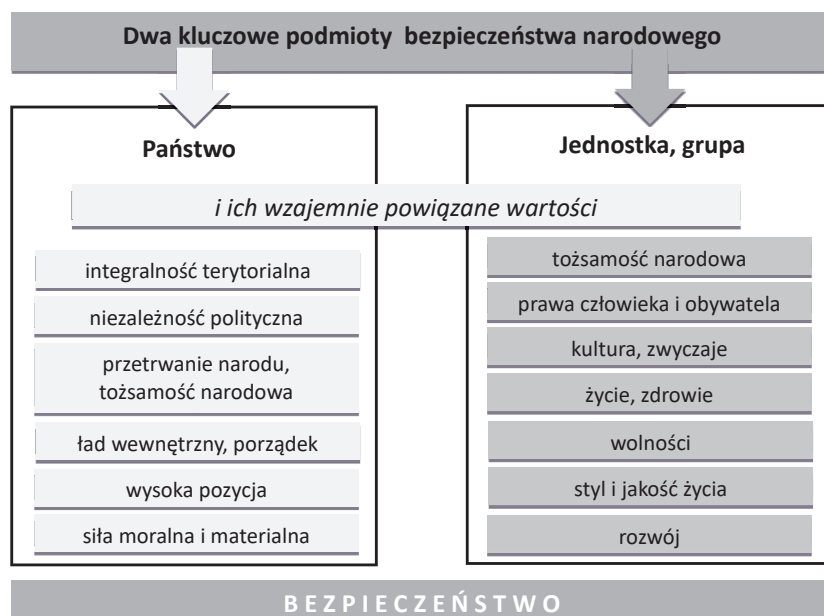
²⁴ R. Zięba, *Pojęcie i istota bezpieczeństwa państwa w stosunkach międzynarodowych*, „Sprawy Międzynarodowe” 1989, nr 10, s. 55–56.

²⁵ W. Kitler, *Bezpieczeństwo narodowe. Podstawowe kategorie, dylematy pojęciowe i próba systematyzacji*, „Zeszyt Problemowy TWO” 2010, nr 1(61), s. 19.

²⁶ C. Znamierowski, *Szkoła prawa. Rozważania o państwie*, Oficyna Naukowa, Warszawa 1999, s. 78.

takiego przed zagrożeniami, lecz także o pomyślny byt i rozwój oraz ochronę wartości bliskich poszczególnym członkom społeczności, które nawet bez istnienia państwa posiadają znaczenie²⁷. Niejako potwierdza to Martin Shaw, który uważa, że nie należy radykalnie przeciwstawiać bezpieczeństwa jednostek, państwu. Potrzebna jest całościowa analiza, w której rozpatrywane byłoby bezpieczeństwo poszczególnych podmiotów niejako obok siebie. Za najwłaściwszy poziom konceptualizowania bezpieczeństwa uznaje społeczeństwo, jako poziom pośredni między państwem, a jednostkami²⁸. Tu przypomina się Józef Kukułka i jego systematyzowanie rodzajów bezpieczeństwa w trzech zasadniczych wymiarach: podmiotowym, przedmiotowym i procesualnym (funkcjonalnym). W kontekście poszerzenia pojmowania bezpieczeństwa w wymiarze przedmiotowym na uwagę zasługuje koncepcja bezpieczeństwa wszechstronnego (*comprehensive security*). Wykracza ona poza tradycyjnie pojmowany zakres bezpieczeństwa narodowego i międzynarodowego na płaszczyźnie militarnej, a akcentuje potrzebę współdziałania państw w ochronie innych dziedzin bezpieczeństwa. Obejmuje takie niemilitarne aspekty jak: polityczne, ekonomiczne, prawne, środowiskowe, kulturowe czy humanitarne. Współcześnie w ramach bezpieczeństwa wszechstronnego sytuuje się pozawojkowe działania na rzecz stabilizacji instytucji demokratycznych, wzmacniania rządów prawa, respektowania zasad gospodarki wolnorynkowej, poszanowania praw i wolności człowieka.

Rys. 1. Podmioty bezpieczeństwa narodowego i zależności zachodzące między nimi

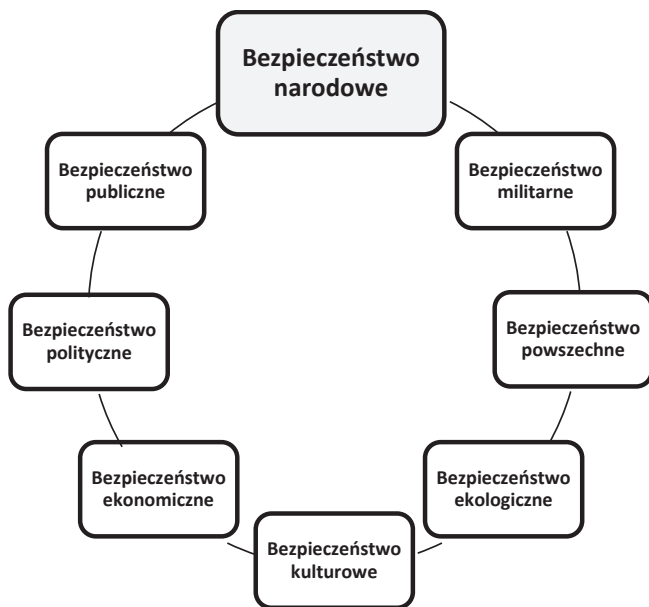
Źródło: W. Kitler, *Bezpieczeństwo Narodowe RP. Podstawowe kategorie. Uwarunkowania. System*. AON, Warszawa 2011, s. 28

²⁷ W. Kitler, *Bezpieczeństwo Narodowe RP*, AON, Warszawa 2011, s. 27.

²⁸ M. Shaw, *There is No Such Thing as Society: Beyond Individualism and Statism in International Security Studies*, „Review of International Studies” 2010, s. 159–175 (publikacja internetowa).

Można więc uznać, iż pojmowanie kwestii bezpieczeństwa narodowego na przestrzeni ostatnich lat uległo znacznej zmianie, swoistej ewolucji, co wiązało się z faktem, iż zauważono inne, aniżeli tylko wojskowe działania i zabiegi służące ochronie społeczeństwa, jego dóbr i środowiska oraz państwa rozumianego jako byt polityczny. Dostrzeżono kolejne (prócz wojskowych) przyczyny zagrożeń bezpieczeństwa narodowego takie jak: ekonomiczne, ekologiczne, społeczne, kulturowe czy w końcu powszechne. Uświadomiono sobie, iż nie tylko siły zbrojne stanowią narzędzie oddziaływania na innych uczestników stosunków międzynarodowych. Demokratyzacja życia społecznego i pojawienie się istotnych współzależności między interesami państwa, a interesami jednostki, wpłynęło także na potrzebę równoważenia tychże interesów w obszarze bezpieczeństwa.

Rys. 2. Rodzaje (składowe) bezpieczeństwa narodowego

Źródło: opracowanie własne

Bezpieczeństwo militarne i obrona narodowa

Bezpieczeństwo militarne stanowi fundament tradycyjnego podejścia do kwestii bezpieczeństwa w ujęciu wąskim i negatywnym. Mimo wielu głębokich zmian jakie zaszły w środowisku bezpieczeństwa, samego jego pojmowania i dostrzeżenia jego niemilitarnych aspektów, siła militarna jest wciąż jednym z kluczowych instrumentów i narzędzi zapewnienia przez państwo swoich żywotnych interesów. „Tym samym siła militarna wpływa na możliwość niezakłóconego trwania i rozwoju tych państw. Przez co bezpośrednio kształtuje ich bezpieczeństwo”²⁹. Wcześniej było

²⁹ R. Szpyra, *Bezpieczeństwo militarne państwa*, [w:] *Podstawy bezpieczeństwa narodowego (państwa)*, red. nauk. J. Pawłowski, Akademia Sztuki Wojennej, Warszawa 2017, s. 295.

ono właściwie utożsamiane z bezpieczeństwem państwa i narzędziem realizacji celów politycznych. Jeszcze w latach 90. XX wieku Waław Stankiewicz w swoim studium definiował bezpieczeństwo narodowe jako [...] stan równowagi między zagrożeniem wywołanym możliwością konfliktu zbrojnego, a potencjałem obronnym. Większość definicji bezpieczeństwa militarnego odnosi się do stanu uzyskanego w rezultacie utrzymywania odpowiednio zorganizowanych i wyposażonych sił zbrojnych oraz zawartych sojuszy wojskowych³⁰. Bezsprzecznie sektor ten jest blisko powiązany z płaszczyzną polityczną. Słynni teoretycy wojny, tacy jak Sun Tzu, Carl von Clausewitz uważali, że odwoływanie się do siły militarnej stanowi istotny element polityki. Ten drugi zwykł nawet mawiać, iż wojna jest jej przedłużeniem.

Jest jedną z dziedzin (rodzajów) bezpieczeństwa narodowego. Jego podmiotem jest przede wszystkim państwo, a jego istotą ochrona potrzeb i wartości państwa. Państwo – upraszczając – bowiem tworzą trzy elementy, których ochrona stanowi absolutny priorytet, to: terytorium, ludność i władza. Priorytetowymi potrzebami bezpieczeństwa państwa są zachowanie całości i integralności terytorium, przetrwanie narodu i zachowanie tożsamości państwowej oraz zachowanie suwerennej władzy. Ochronie tych fundamentalnych potrzeb (wartości) służyć ma bezpieczeństwo militarne. Zgodnie z czym Waldemar Kitler definiuje, je jako

[...] proces obejmujący różne działania w dziedzinie bezpieczeństwa narodowego, których zasadniczym celem jest przeciwdziałanie zagrożeniom zewnętrznym i wewnętrznym, mogącym doprowadzić do groźby użycia siły militarnej w celu opanowania terytorium i ograniczenia suwerenności państwa, a jednocześnie stanem uzyskanym w wyniku zorganizowanej ochrony i obrony przed tymi zagrożeniami³¹.

Oczywiście podstawą bezpieczeństwa militarnego są siły zbrojne. Ich szczególnym atrybutem jest możliwość stosowania przez nie przemocy zbrojnej. Zdaniem Ryszarda Szpyry bez względu na stan bezpieczeństwa międzynarodowego siły zbrojne muszą stale spełniać właściwe sobie funkcje, tj. pozostawać instrumentem polityki zarówno poprzez wywieranie wpływu na innych uczestników stosunków międzynarodowych poprzez możliwość ich użycia przez dany podmiot, jak i stanowiąc element odstraszania³².

Pojęciem pochodnym z bezpieczeństwem militarnym, choć często używanym zamiennie jest obronność lub obrona narodowa³³. Można pojęcie to traktować wąsko chociażby jako zdolność przeciwstawienia się potencjalnemu agresorowi. W takim ujęciu kojarzone jest stricte z siłami zbrojnymi i sytuacją ich użycia. Właściwsze jest jednak ujęcie szersze stanowiące, iż obronność jest dziedziną bezpieczeństwa narodowego, dziedziną obejmującą zintegrowane przeciwstawianie się zagrożeniom polityczno-militarnym przy wykorzystaniu wszystkich – wojskowych

---

³⁰ J. Wojnarowski, J. Babuła, *Bezpieczeństwo militarne RP*, Warszawa 2003, s. 14.

³¹ W. Kitler, *Bezpieczeństwo Narodowe RP. Podstawowe kategorie...*, s. 47.

³² R. Szpyra, *Bezpieczeństwo militarne państwa*, Akademia Obrony Narodowej, Warszawa 2012, s. 63.

³³ W ujęciu polskich aktów normatywnych i dokumentów strategicznych pojęcia te można używać zamiennie.

i cywilnych – zasobów państwa, zorganizowanych w system obronności³⁴. Zbliżoną definicję proponuje Dionizy Szymczak, który pisze o obronności jako o „zdolności do zapewnienia bezpiecznych warunków realizacji interesów narodowych poprzez ich obronę przed zewnętrznymi zagrożeniami kryzysowymi i wojennymi”³⁵. Na podstawie Strategii Obronności Rzeczypospolitej Polskiej można sformułować priorytety w zakresie obronności. Są to:

- zapewnienie niepodległości i suwerenności Rzeczypospolitej Polskiej, jej integralności i nienaruszalności granic;
- obrona i ochrona każdego obywatela Rzeczypospolitej Polskiej;
- tworzenie warunków do podwyższania zdolności obronnych państwa, jak też zapewnienie gotowości do realizacji obrony w układzie narodowym i sojuszniczym;
- tworzenie warunków do zapewnienia ciągłości realizacji zadań przez organy administracji publicznej oraz inne podmioty właściwe w obszarze bezpieczeństwa narodowego, w tym odpowiedzialne za funkcjonowanie gospodarki i innych obszarów istotnych dla życia i bezpieczeństwa obywateli;
- rozwijanie partnerskiej współpracy wojskowej z innymi państwami, zwłaszcza sąsiednimi;
- realizacja zobowiązań wynikających z członkostwa Polski w NATO i Unii Europejskiej;
- zaangażowanie w międzynarodowe operacje reagowania kryzysowego, prowadzone w pierwszej kolejności przez NATO i UE, a także przez Organizację Narodów Zjednoczonych czy w ramach doraźnych koalicji³⁶.

Obronność jest na tyle istotnym pojęciem, że wymaga odpowiednich przygotowań, a także funkcjonowania całego systemu obronnego. System ten powinien się składać z dokładnie dobranych oraz sprawdzonych elementów, których funkcjonowanie nie powinno zostać zdeorganizowane przez jakiegokolwiek zagrożenia bądź ich symptomy.

Bezpieczeństwo powszechne i ochrona ludności

Bezpieczeństwo powszechne to stan otoczenia społecznego i środowiska naturalnego wolny od zagrożeń dla istnienia obywateli, ich interesów życiowych, zdrowia, dóbr materialnych i środowiska zapewniający ochronę przed zagrożeniami nagłymi. W ujęciu podmiotowym stanowi część, rodzaj bezpieczeństwa narodowego, którego zasadniczym celem jest zapewnienie bezpieczeństwa ludności cywilnej, a zarazem stanem uzyskanym w wyniku zorganizowanej ochrony życia i zdrowia ludzi, a także dóbr materialnych i kulturalnych oraz środowiska naturalnego³⁷. Można rozpatrywać go również jako proces, a definicja mogłaby przyjąć treść, iż jest to ogół działań na rzecz ochrony życia, zdrowia i środowiska naturalnego re-

³⁴ S. Koziej, *Obronność Rzeczypospolitej Polskiej w latach 1989–2009*, Warszawa 2010, s. 36.

³⁵ D. Szymczak, *Determinanty sprawnej współpracy cywilno-wojskowej*, [w:] B. Wiśniewski, *System bezpieczeństwa państwa. Konteksty teoretyczne i praktyczne*, Wyższa Szkoła Policji, Szczyt-no 2013, s. 50.

³⁶ *Strategia Obronności Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa 2009, s. 8–10.

³⁷ W. Kitler, *Bezpieczeństwo Narodowe RP...*, s. 55.

alizowany głównie przez służby, inspekcje, strażę, a więc administrację publiczną. Bezpieczeństwo powszechne często traktowane jest na równi z bezpieczeństwem publicznym. Zdaniem autora to rozumowanie błędne. Oczywiście w jednym i drugim przypadku chodzi o ochronę przed zagrożeniami obywateli. Jednak pierwszy z nich dotyczy to ochrony dla życia i zdrowia oraz ochronę dóbr i środowiska przed zagrożeniami sił natury oraz tych związanych z rozwojem cywilizacyjnym (np. awarii technicznych). W bezpieczeństwie publicznym zaś chodzi o zapewnienie ochrony przed działaniami zabronionymi, które naruszają prawnie usankcjonowany porządek społeczny, godzą w życie i zdrowie (zabójstwa, uszkodzenia ciała) lub porządek publiczny (handel ludźmi, nielegalne zgromadzenia itd.). Z drugiej strony można spotkać się w literaturze przedmiotu z używaniem zamiennie terminów bezpieczeństwo powszechne i bezpieczeństwo ekologiczne. Zdaniem autora takie przedstawianie problemu również jest obarczone błędem. Oczywiście kwestie bezpieczeństwa powszechnego i ekologicznego zazębiają się w pewnym stopniu, można dostrzec pewne cechy wspólne. Dotyczyć może to choćby nierzadko tych samych czynników wpływających negatywnie na oba rodzaje bezpieczeństwa, jak np. awarie techniczne, klęski żywiołowe itp. Jednak należy tu zaakcentować, iż przedmiotem bezpieczeństwa ekologicznego jest środowisko, natomiast bezpieczeństwa powszechnego człowiek – ochrona jego życia i zdrowia.

Termin bezpieczeństwo powszechne pojawia się również w aspekcie czyisto prawnym – jako dobro, przeciwko któremu występując narażamy się na szereg sankcji karnych. Owo dobro to przede wszystkim zdrowie, życie oraz mienie³⁸. Andrzej Zoll pisze, iż „[...] bezpieczeństwo powszechne należy rozumieć po prostu jako stan, w którym wspomnianym wartościom nie zagraża bezprawna ingerencja”³⁹. Zdaniem zaś Andrzeja Spotowskiego

[...] przez pojęcie niebezpieczeństwa (powszechnego) należy rozumieć powstanie sytuacji, która w drodze dalszych dynamicznych przekształceń doprowadzić może do powstania zmian w świecie realnym, które podlegają negatywnej ocenie z punktu widzenia społecznie akceptowanego wzorca⁴⁰.

Historyczny rozwój przepisów chroniących bezpieczeństwo powszechne sięga kodyfikacji prawa karnego u schyłku XVIII stulecia. Na gruncie polskim odzwierciedleniem tego były zapisy, jakie znalazły się w kodeksie karnym z 1932 r. Penalizowano tam

[...] sprowadzenie powszechnego zagrożenia dla życia, zdrowia lub mienia w wielkich rozmiarach, które przybierało postać gwałtownego wyzwolenia sił przyrody lub katastrofy budowlanej względnie komunikacyjnej, a także posłużenia się niebezpiecznymi przedmiotami lub substancjami bądź zniszczenia i uszkodzenia istotnych urządzeń użyteczności publicznej⁴¹.

³⁸ *Kodeks Karny. Część szczególna*, red. A. Zoll, Komentarz, t. 2, Warszawa 1999, s. 169.

³⁹ *Kodeks Karny. Część szczególna. Komentarz do art. 117–277*, red. A. Zoll, t. 2, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2006, s. 177.

⁴⁰ A. Spotowski, *Funkcja niebezpieczeństwa w prawie karnym*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1990, s. 12.

⁴¹ Tamże, s. 180–181.

Kolejnym etapem był niewątpliwie kształt kodeksu karnego z 1969 r. i pierwsze regulacje chroniące prawnie bezpieczeństwo ekologiczne. W obecnie obowiązującym kodeksie karnym, zakres ochrony bezpieczeństwa powszechnego, obejmuje poprzez przewidziane sankcje karne zachowania trojakiemu rodzajowi⁴²:

- polegające na sprowadzeniu skutków w postaci gwałtownego wyzwolenia sił przyrody (zarówno ze źródeł naturalnych, jak i ukształtowanych przez zachowanie się człowieka),
- polegające na sprowadzeniu zagrożenia epidemiologicznego lub innego powszechnego zagrożenia dla zdrowia nie tylko ludzi, ale także roślin i zwierząt,
- polegające na dokonaniu gwałtownego zamachu na elementy szeroko rozumianej infrastruktury.

Idąc dalej bezpieczeństwo powszechne można więc definiować, jako wynik zespołu warunków, w których społeczeństwo nie odczuwa presji (lęku) przed zagrożeniami natury technicznej lub tymi związanymi z siłami przyrody. Utrzymanie takiego stanu rzeczy (braku lęku, odczuwania go na akceptowalnym poziomie) wiąże się z podejmowaniem szeregu działań systemowych mających na celu:

- przewidywanie i zapobieganie zagrożeniom (zagrożeniom natury technicznej, sił przyrody) i ich skutkom,
- minimalizowanie ryzyka takich zagrożeń,
- przygotowanie systemów reagowania,
- skuteczne reagowanie (ratownictwo),
- działania przywracające stan normalny.

Kluczowym elementem bezpieczeństwa powszechnego, jest ochrona ludności m.in. poprzez organizację i realizację działań ratowniczych. Ochrona ta powinna obejmować ochronę życia, mienia oraz środowiska – w zakresie niezbędnym do przetrwania, w każdym czasie i w każdej sytuacji. Każda zbiorowość ludzka (społeczeństwo) ma nienaruszalne, niezbywalne i konstytucyjne prawo do ochrony przed skutkami szkodliwej działalności człowieka, sił natury i skutkami działań zbrojnych⁴³.

Choć nikt nie wątpi w konieczność realizacji zadań na rzecz ochrony ludności to w polskim systemie prawnym na próżno szukać konkretnej regulacji prawnej (w randze ustawy) w tym zakresie. Można nawet wysunąć tezę, iż obecne regulacje nie są adekwatną odpowiedzią państwa na współczesne wyzwania i zagrożenia związane z ochroną ludności, zarówno w czasie pokoju jak i wojny. Zasadniczą ideą obecnych regulacji⁴⁴ jest istnienie odrębnej służby – formacji obrony cywilnej przeznaczonej do działań na rzecz ochrony ludności, ale wyłącznie w czasie wojny. Potwierdza to definicja w myśl której ochrona ludności to jedno z zadań obrony cywilnej⁴⁵. Takie podejście zakłada budowanie alternatywnego potencjału

⁴² Art. 163–165 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – *Kodeks karny* (Dz. U. 1997, nr 88, poz. 553).

⁴³ W. Kitler, A. Skrabacz, *Bezpieczeństwo ludności cywilnej. Pojęcie, organizacja i zadania w czasie pokoju, kryzysu i wojny*, TWO, Warszawa 2010, s. 60.

⁴⁴ Krajowe regulacje prawne dotyczące obrony cywilnej zawarte są w dziale IV „Obrona Cywilna” ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. 2012, poz. 461) oraz aktach wykonawczych wydanych na podstawie ww. ustawy.

⁴⁵ *Słownik terminów w zakresie bezpieczeństwa narodowego*, AON, Warszawa 2002, s. 85.

ratowniczego w stosunku do systemów funkcjonujących w czasie pokoju (w szczególności krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego). Mimo, że pojęcie „ochrony ludności” występuje w obowiązujących przepisach krajowych, w żadnym z obowiązujących aktów prawnych nie definiuje tego pojęcia, a zadania z zakresu szeroko rozumianej ochrony ludności realizowane są przez różne podmioty na podstawie różnych aktów prawnych.

Regulacje międzynarodowe dotyczące ochrony ludności zawarte są przede wszystkim w Protokole do Konwencji Genewskich dotyczących ochrony ofiar międzynarodowych konfliktów zbrojnych⁴⁶. Protokół ten w zakresie funkcjonowania struktur, których celem jest ochrona ludności w trakcie działań zbrojnych i klęsk żywiołowych posługuje się pojęciem „obrony cywilnej”⁴⁷. Na gruncie prawa europejskiego, termin „ochrona ludności” odnosi się do działań, których celem jest ochrona życia, zdrowia, mienia i środowiska w sytuacjach zagrożeń naturalnych oraz spowodowanych działalnością człowieka⁴⁸. Wskazać należy, że zadania ochrony ludności w Unii Europejskiej pozostają w sferze wyłącznych kompetencji państw członkowskich. Władze krajowe dysponują zasobami i zdolnościami reagowania w sytuacjach zagrożeń, których mogą użyć dla wsparcia innych państw członkowskich lub krajów trzecich. Zadania Unii Europejskiej to koordynowanie i wspieranie działań narodowych, zwłaszcza w przypadku operacji poza granicami danego kraju członkowskiego.

Doświadczenia zdobyte na przestrzeni ostatnich kilkunastu lat podpowiadają, iż podstawowym systemem realizującym zadania z zakresu ochrony ludności jest funkcjonujący od 1995 r. krajowy system ratowniczo-gaśniczy. Dostrzegli to twórcy projektu ustawy o ochronie ludności, którzy argumentowali to tak „[...] nowe wyzwania dla służb i organizacji ratowniczych w różnych dziedzinach ratownictwa, wskazują na potrzebę szerszego niż dotychczas wykorzystania formuły krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego, w tym także w zakresie udzielania pomocy humanitarnej, uczestniczenia w procesie zapewnienia gotowości rezerw sprzętowych przeznaczonych do wykorzystania w celu realizacji zadań ochrony ludności, a także w zakresie kształtowania odpowiednich zachowań w sytuacji zagrożenia”⁴⁹. W myśl wspomnianego projektu ustawy, ochronę ludności rozumie się przez zintegrowaną działalność podmiotów realizujących zadania ochrony ludności, w tym organów administracji publicznej, mającą na celu ochronę życia i zdrowia obywateli polskich i osób niebędących obywatelami polskimi przebywających na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz ochronę mienia, środowiska i dziedzictwa kulturowego na wypadek wystąpienia sytuacji zagrożenia, poprzez:

---

⁴⁶ Protokół do Konwencji Genewskich z 12 sierpnia 1949 r. dotyczących ochrony ofiar międzynarodowych konfliktów zbrojnych (Dz.U. 1992, nr 41, poz. 175).

⁴⁷ Tamże, art. 61.

⁴⁸ Decyzja Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie *Unijnego Mechanizmu Ochrony Ludności* nr 1313/2013/EU (Dz. U. UE. L. Nr 347), s. 924.

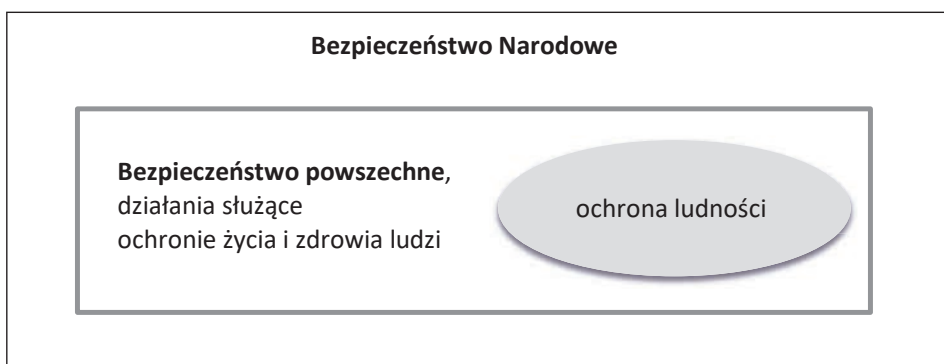
⁴⁹ <https://bip.mswia.gov.pl/bip/projekty-aktow-prawnyc/2014/22887,Projekt-zalozen-projektu-ustawy-o-ochronie-ludnosci.html> – projekt założeń do projektu o ochronie ludności (wersja z 19.03.2014 r.), s. 4 [dostęp: 12.06.2014].

- zapewnienie warunków niezbędnych dla ochrony życia i zdrowia ludzi oraz zapewnienie podstawowych warunków przetrwania w sytuacjach zagrożenia,
- zapewnienie współpracy wszystkich systemów ratowniczych, monitorowania, powiadamiania o zagrożeniach, ostrzegania i alarmowania, a także organów, służb i innych podmiotów realizujących zadania z zakresu ochrony ludności,
- merytoryczne, organizacyjne, rzeczowe i finansowe wsparcie dla organizacji pozarządowych w zakresie wykonywania zadań z zakresu ochrony ludności, a w szczególności społecznych organizacji ratowniczych, humanitarnych i wolontariatu,
- organizowanie i koordynowanie przyjmowania i udzielania pomocy humanitarnej,
- zapewnienie zasobów, które mogą być wykorzystane w celu realizacji zadań ochrony ludności,
- edukację społeczeństwa w zakresie kształtowania odpowiednich zachowań na wypadek ich wystąpienia.

Myślą przewodnią proponowanych rozwiązań w projekcie ustawy było wykorzystanie istniejących zasobów państwa, w szczególności krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego, państwowego ratownictwa medycznego, potencjału stowarzyszeń (m.in. ochotniczych straży pożarnych) i organizacji pozarządowych, a także, co istotne dla autora systemu powiadamiania ratunkowego, tak aby stworzyć warunki od efektywnego współdziałania w celu ochrony życia, zdrowia, mienia i środowiska.

Oczywiście należy mieć świadomość, iż zaproponowana przez twórców projektu ustawy definicja obciążona jest doświadczeniem praktycznym (twórcami są głównie funkcjonariusze Państwowej Straży Pożarnej). Idąc jednak za twórcami ustawy oraz posiłkując się przedstawicielami świata nauki można przyjąć, iż ochrona ludności stanowi kluczową sferę realizacyjną w dziedzinie bezpieczeństwa powszechnego i narodowego.

Rys. 3. Zależności pomiędzy ochroną ludności, a bezpieczeństwem powszechnym i narodowym

Źródło: opracowanie własne na podstawie W. Kitler, A. Skrabacz, *Bezpieczeństwo ludności cywilnej. Pojęcia, organizacja i zadania w czasie pokoju, kryzysu i wojny*, TWO, Warszawa 2010, s. 65

Ochrona ludności powinna być realizowana we wszystkich stanach i warunkach, które za Waldemarem Kitlerem można określić w sposób następujący:

- w stanie permanentnego czuwania i doraźnego reagowania,
- w sytuacji kryzysowej,
- w czasie konfliktu zbrojnego⁵⁰.

W opinii autora warto mieć na uwadze, iż ze względu na wprost nieskończone możliwości wystąpienia różnorodnych zagrożeń, związanych zarówno z działaniami sił przyrody, rozwojem cywilizacyjnym jak i zagrożeniami militarnymi, do udziału w ochronie ludności muszą zostać powołane różnego rodzaju siły, które będą przyjmowały decydującą rolę w zależności od rodzaju zagrożenia. Wszystkie te siły muszą jednak działać w obrębie jednego sprawnego systemu⁵¹.

Bezpieczeństwo publiczne

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej w art. 5 zapewnia wolność i prawa człowieka i obywatela oraz bezpieczeństwo obywateli. W art. 146 ust. 4 stanowi, iż Rada Ministrów zapewnia bezpieczeństwo państwa i porządek publiczny. Polska wypełnia ten obowiązek powołując do życia specjalne organy mające na celu ochronę i obronę ludności przed zagrożeniami wynikającymi z sił natury, jak i działalności człowieka, ale także, a może przede wszystkim ochronę państwa, jego struktur i porządku prawnego. Są nimi etatowe i ochotnicze wyspecjalizowane jednostki i organizacje, których zadaniem jest udzielenie pomocy w razie konieczności użycia sił i środków do tego przeznaczonych. Spośród głównych jednostek zajmujących się ochroną społeczeństwa możemy wymienić: Policję, Straż Pożarną, ratownictwo medyczne⁵². O ile definicja samego bezpieczeństwa (także jego dziedzin) była już przedstawiana przez autora w poprzednich podrozdziałach, o tyle sformułowanie bezpieczeństwa publicznego, a w szczególności porządek publiczny, wymaga pewnego wyjaśnienia. Porządek publiczny, zdaniem Elżbiety Ury, odnosi się do tych zadań organów spraw wewnętrznych i innych organów administracji oraz niektórych organizacji społecznych, które bezpośrednio wiążą się z utrzymaniem porządku umożliwiającego normalny rozwój życia w państwie⁵³. Z kolei Jerzy Zaborowski jest zwolennikiem ujęcia obiektywnego i materialnego. Według tego autora bezpieczeństwo publiczne to:

[...] taki stan faktyczny wewnątrz państwa, który umożliwia bez narażenia na szkody (wywołane zarówno zachowaniem ludzi, jak i działaniem sił natury, techniki itp.) normalne funkcjonowanie organizacji państwowej i realizację jej interesów, zachowanie życia, zdrowia i mienia jednostek żyjących w tej organizacji [...] oraz korzystanie przez te jednostki z praw i swobód zagwarantowanych konstytucją i innymi przepisami prawa.

W podobnym duchu definiuje również porządek publiczny jako: „stan faktyczny wewnątrz państwa, regulowany normami prawnymi i pozaprawnymi [...], których przestrzeganie umożliwia normalne współżycie jednostek w organizacji

⁵⁰ W. Kitler, A. Skrabacz, *Bezpieczeństwo ludności cywilnej...*, s. 66.

⁵¹ Tamże, s. 61.

⁵² J. Skoczylas, *Prawo Ratownicze*, Lexis Nexis, Warszawa 2011, s. 44.

⁵³ E. Ura, *Prawo administracyjne*, cz. II, Wyd. Oświatowe „FOSZE”, Rzeszów 1997, s. 97.

państwowej”⁵⁴. Trudno jednak autorowi zgodzić się z Jerzym Zaborowskim, który swoją definicją wprowadza do bezpieczeństwa publicznego elementy bezpieczeństwa powszechnego i ochrony ludności. Poza tym autor stoi na stanowisku, iż bezpieczeństwo publiczne, tak jak w ogóle pojęcie bezpieczeństwa, należy traktować nie tylko jako stan, ale i proces. Proponuje się więc przyjąć definicję Waldemara Kitlera, który bezpieczeństwo publiczne określa jako rodzaj bezpieczeństwa narodowego i proces obejmujący różnorakie działania, których głównym celem jest ochrona porządku prawnego przed działaniami zabronionymi (pod groźbą sankcji) oraz takimi, które godzą w życie i zdrowie ludzi, porządek publiczny, normy i obyczaje społeczne czy instytucje publiczne⁵⁵.

Pojęcie bezpieczeństwa publicznego występuje w aktach normatywnych zarówno rangi ustawowej, jak też w aktach prawnych niższego rzędu. Zakres stosowania tego pojęcia przez ustawodawcę w przepisach prawnych różnej rangi stale się zwiększa z uwagi na wzrastającą w świecie prawną, a także społeczną i polityczną rolę bezpieczeństwa publicznego. Podkreślić jednak należy, że pojęcie bezpieczeństwo publiczne, które *notabene* oznacza jedno najważniejszych zadań i funkcji państwa, nie zostało dotychczas w sposób precyzyjny określone w przepisach prawa. Bezpieczeństwo publiczne jest przede wszystkim wartością konstytucyjną.

W przepisach powszechnie obowiązujących prawa administracyjnego ochrona bezpieczeństwa publicznego jest częścią działu administracji rządowej – „sprawy wewnętrzne”, zgodnie z ustawą o działach administracji rządowej⁵⁶, działem tym kieruje Minister Spraw Wewnętrznych. Większość podmiotów zajmujących się tą problematyką umieszczono w resorcie spraw wewnętrznych. Podkreślić należy jednak, że wraz z procesem decentralizacji państwa, część kompetencji w dziedzinie bezpieczeństwa publicznego uzyskał samorząd terytorialny⁵⁷.

Bezpieczeństwo społeczne

Wśród socjologów i nie tylko utarło się i traktowane jest niemal aksjomatycznie, iż człowiek i społeczeństwo to byty nierozzerwalne, ściśle ze sobą powiązane. Człowiek będąc z natury istotą społeczną może zaspokajać swoje potrzeby i rozwijać człowieczeństwo tylko przy pomocy różnych form życia społecznego⁵⁸. Przybliżając bezpieczeństwo narodowe, autor akcentował, iż jest ona silnie związane nie tylko z bezpieczeństwem państwa jako tworzywa politycznego, ale także obejmuje zaspokojenie potrzeb społeczeństwa, innych grup społecznych, a w końcu poszczególnych jednostek. Należy przyznać, iż zakreślenie tego obszaru problemowego w refleksjach i rozważaniach nad bezpieczeństwem narodowym pojawiło się stosunkowo niedawno. Jednak co potwierdzają niejako twórcy Strategii Bezpieczeństwa

⁵⁴ J. Zaborowski, *Prawne środki zapewnienia bezpieczeństwa i porządku publicznego*, Departament Szkolenia i Doskonalenia Zawodowego MSW, Warszawa 1977, s. 129.

⁵⁵ W. Kitler, *Bezpieczeństwo Narodowe RP...*, s. 56.

⁵⁶ Art. 5, ust. 24 w związku z art. 29 ust. 1 ustawy z 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej (tekst jednolity Dz.U. 2015, poz. 812).

⁵⁷ J. Filaber, *Pojęcie bezpieczeństwa publicznego w prawie administracyjnym*, red. M. Sadowski, P. Szymaniec, „Wrocławskie Studia Erazmeńskie – Zeszyty Studenckie”, Wrocław 2009, s. 27.

⁵⁸ K. Loranty, *Bezpieczeństwo społeczne*, [w:] *Podstawy bezpieczeństwa narodowego (państwa)*, red. nauk. J. Pawłowski, Akademia Sztuki Wojennej, Warszawa 2017, s. 376.

Narodowego zakorzeniło się w naukach nad bezpieczeństwem wydaje się już na dobre. W dokumencie bowiem tym w ramach zintegrowanego bezpieczeństwa narodowego RP wyróżnia się cztery podstawowe dziedziny (rodzaje) bezpieczeństwa: obronną (obronność, obrona narodowa), czyli bezpieczeństwo militarne; ochronną, czyli bezpieczeństwo cywilne – niemilitarne; oraz społeczną, czyli bezpieczeństwo społeczne i gospodarczą, czyli bezpieczeństwo gospodarcze⁵⁹.

Pierwotnie termin bezpieczeństwo społeczne funkcjonował jako ochrona którą państwo roztacza nad swoimi obywatelami w aspekcie niedostatku środków finansowych, głównie ze względu na wysokie bezrobocie i niemożność odnalezienia się na rynku pracy. Obecnie zauważyć można tendencję do wzrostu znaczenia tego terminu (podobnie jak i terminu bezpośrednio z nim związanym to jest bezpieczeństwa ekonomicznego). Bezpieczeństwo społeczne państwa ma zdaniem autora wyrazisty ekonomiczny kontekst. Nie stanowią go co prawda zagadnienia związane z mechanizmami gospodarki wolnorynkowej, takie jak inflacja, wzrost gospodarczy, produkt krajowy brutto czy inne czynniki makro i mikro ekonomiczne, lecz problematyka o wiele bardziej złożona powiązana z rozwojem społeczno-gospodarczym. Autor uważa, iż ma to związek z coraz większą świadomością, że podstawowym podmiotem bezpieczeństwa jest człowiek (grupa społeczna). Jak pisze Paul. D. Williams wyrazem bezpieczeństwa nie jest posiadanie groźnej broni, ale godność człowieka, [...] stanowią o nim dzieci, które nie umarły, choroby, które się nie rozprzestrzeniły, napięcia etniczne, które nie wybuchły, decydenci, którym nie zamknięto ust, człowieczeństwo, które nie zostało złamane”⁶⁰.

W. Kitler bezpieczeństwo społeczne definiuje jako rodzaj bezpieczeństwa narodowego, którego istotą jest proces, obejmujący działania których zasadniczym celem jest przetrwanie, dobrobyt oraz zrównoważony rozwój społeczeństwa poprzez zapewnienie wysokiej jakości życia obywateli, (warunków bytowych, pracy, dostępu do dóbr powszechnego użytku), a także przeciwdziałanie bezrobociu, rozwarstwieniu społecznemu i konfliktom społecznym⁶¹. W podobnym tonie pisze o bezpieczeństwie A. Skrobacz, która pod pojęciem bezpieczeństwa społecznego najogólniej rozumie ochronę egzystencjalnych podstaw życia ludzi, zapewnienie możliwości zaspokajania indywidualnych potrzeb (materialnych i duchowych) realizację aspiracji życiowych przez tworzenie warunków do pracy i nauki, ochronę zdrowia oraz gwarancje emerytalne⁶². Działania mające zapewnić to bezpieczeństwo są w głównej mierze przypisywane państwu, a zatem celem prowadzonej przez państwo polityki społecznej jest rozwiązywanie określonych problemów społecznych i zapobieganie ich powstawaniu. Działania takie mogą być realizowane chociażby poprzez kształtowanie przez państwo akceptowanych warunków pracy i minimum bytowego, oczekiwanych struktur społecznych oraz stosunków społeczno-

⁵⁹ Zob. *Strategia Bezpieczeństwa Narodowego z 2014 r.*

⁶⁰ P.D. Williams, *Badania bezpieczeństwa. Wprowadzenie – Studia bezpieczeństwa*, red. P.D. Williams, Kraków 2012, s. 7, [w:] *Podstawy bezpieczeństwa narodowego (państwa)*, red. J. Pawłowski, Akademia Sztuki Wojennej, Warszawa 2017, s. 375.

⁶¹ W. Kitler, *Bezpieczeństwo Narodowe RP...*, s. 51.

⁶² A. Skrabacz, *Bezpieczeństwo społeczne. Podstawy teoretyczne i praktyczne*, Elipsa, Warszawa 2012, s. 9.

-kulturowych. Zwiększony i twórczy, w pełni świadomy udział społeczeństwa w aktywności państwa, a co za tym idzie we wzroście oczekiwań co do tego państwa oraz rosnące na całym świecie rozwarstwienie społeczne oznacza konieczność podjęcia wielu wyzwań w obszarze bezpieczeństwa społecznego. Samo oznaczenie tego bezpieczeństwa, należyte jego zdefiniowanie, anektujące określony obszar zagrożeń i wyzwań jest dalece niewystarczające. Chcąc osiągnąć akceptowany stan i poziom bezpieczeństwa społecznego, państwo, będące gwarantem porządku oraz bezpieczeństwa wewnętrznego i zewnętrznego powinno tworzyć warunki niezbędne i konieczne do realizacji zadań z zakresu tej dziedziny bezpieczeństwa narodowego.

Bezpieczeństwo ekonomiczne

Pojęcie to, chyba jak żadne inne w dzisiejszym globalizującym się świecie, gdzie obok podmiotów państwowych coraz większą rolę zaczynają odgrywać podmioty pozapaństwowe posiadające olbrzymie zasoby finansowe, nabiera coraz większego znaczenia. Taką tendencję można zauważyć już od kilkunastu czy nawet kilkudziesięciu lat. Nie dziwi więc, iż już w latach 90. XX wieku bezpieczeństwo ekonomiczne zostało uznane przez Barry'ego Buzana⁶³ za jeden z pięciu obszarów badań nad bezpieczeństwem. Oczywiście definicji bezpieczeństwa ekonomicznego można odnaleźć w literaturze bez liku, autor poleca tu szczególnie literaturę K.M. Księżopolskiego, E. Haliżaka czy klasykę studiów nad bezpieczeństwem autorstwa wspomnianego już B. Buzana.

Zdaniem autora niezwykle przejrzystą definicję tego zagadnienia zaproponował P. Majka pisząc, iż bezpieczeństwo ekonomiczne państwa to niezakłócone funkcjonowanie gospodarki, polegające na utrzymaniu jej podstawowych wskaźników rozwojowych oraz zapewnieniu komparatywnej równowagi z gospodarkami innych państw⁶⁴. Jest tu więc mowa o aspekcie rozwojowym oraz o współpracy międzypaństwowej, co w przypadku dzisiejszej „ekonomii” jest niejako punktem wyjścia.

Zwiększenie znaczenia bezpieczeństwa ekonomicznego jako komponentu bezpieczeństwa narodowego, czyli jego ekonomizacja, znajduje potwierdzenie w strategiach bezpieczeństwa narodowego różnych państw, także Polski. Twórcy SBN z 2014 r. gdzie mowa jest, iż koncepcji działań strategicznych w dziedzinie gospodarczej „w najbliższych latach najważniejszym zadaniem w obszarze bezpieczeństwa finansowego będzie wzmocnienie stabilności makroekonomicznej poprzez uzdrowienie finansów publicznych, zwiększenie stopy oszczędności i inwestycji oraz rozwój eksportu towarów i usług”⁶⁵.

Pojęcie „ekonomizacja bezpieczeństwa” odnosi się do państw jako najważniejszych uczestników stosunków międzynarodowych. Oznacza ona zatem wzrost znaczenia czynnika ekonomicznego w zachowaniu bezpieczeństwa narodowego. Ekonomizacja bezpieczeństwa jest procesem długotrwałym, obiektywnym, wynikającym ze zmian zachodzących w stosunkach między państwami, jak również w funkcjonowaniu gospodarki światowej. Ekonomizacja oznacza uznanie przez państwa

⁶³ Zob. „szkoła kopenhaska”.

⁶⁴ P. Majka, *Bezpieczeństwo ekonomiczne i finansowe*, [w:] *Bezpieczeństwo wewnętrzne państwa*, red. E. Ura, S. Pieprzny, Wyd. UR, Rzeszów 2015.

⁶⁵ *Strategia Bezpieczeństwa Narodowego RP*, Warszawa 2014, s. 40.

sfery ekonomicznej jako płaszczyzny rywalizacji, konkurencji, jako obszaru, na którym możliwe i uzasadnione jest używanie siły do realizacji własnych interesów⁶⁶. Warto zauważyć, iż pod pojęciem bezpieczeństwa ekonomicznego kryją się takie płaszczyzny jak bezpieczeństwo finansowe, surowcowe, energetyczne, itp. Dlatego słusznie zauważa P. Soroka pisząc, iż państwo przez wpływ na funkcjonowanie branż strategicznych, ich produkcję lub usługi może prowadzić suwerenną politykę ekonomiczną (gospodarczą), a zagrożeniem dla bezpieczeństwa ekonomicznego Polski byłaby prywatyzacja z udziałem zagranicznych inwestorów, takich strategicznych gałęzi jak sieci energetyczne, gazownicze, rurociągi naftowe, grypy kapitałowe skupiające przedsiębiorstwa obronne, porty morskie, lotnicze, poczta, itp.⁶⁷.

W sferze bezpieczeństwa ekonomicznego (gospodarczego) następuje przemieszanie się uczestników państwowych i prywatnych, co dla obywateli ma m.in. oznaczać swobodę działalności gospodarczej, stabilne stopy procentowe i kursy walutowe, pewność zatrudnienia czy przechowywania oszczędności. Państwo natomiast powinno możliwie swobodnie realizować wewnętrzne i zewnętrzne cele polityczne, z wykorzystaniem zachodzących procesów globalizacji do dalszego rozwoju społeczno-gospodarczego i neutralizacji zagrożeń wynikających z funkcjonowania gospodarki światowej.

Niniejsze opracowanie nie aspiruje do roli wyczerpującego omówienia zagadnienia problematyki bezpieczeństwa, jego typologizacji czy pojmowania. Jest to przede wszystkim próba zwięzłego przybliżenia Czytelnikowi opisanych wyżej zagadnień i zachęta do poszerzenia wiedzy w tym przedmiocie badań.

Bibliografia

- Bezpieczeństwo państw i narodów w procesie integracji europejskiej*, red. W. Śmiałek, J. Tymański, wyd. Adam Marszałek, Toruń 2002.
- Buzan B., Weaver O., Wilde de J., *Security: A New framework for Analysis*, London 1998.
- Dworecki S., *Zagrożenia bezpieczeństwa państwa*, AON, Warszawa 2001.
- Jakubczak R., *Podstawy bezpieczeństwa narodowego Polski w erze globalizacji*, AON, Warszawa 2008.
- Kitler W., *Bezpieczeństwo Narodowe RP. Podstawowe kategorie. Uwarunkowania. System*, AON, Warszawa 2011.
- Kitler W., *Bezpieczeństwo narodowe. Podstawowe kategorie, dylematy pojęciowe i próba systematyzacji*, „Zeszyt Problemy TWO” 2010, nr 1(61).
- Kitler W., Skrabacz A., *Bezpieczeństwo ludności cywilnej*, TWO, Warszawa 2010.
- Koziej S., *Bezpieczeństwo: istota, podstawowe kategorie i historyczna ewolucja*, kwartalnik „Bezpieczeństwo Narodowe” 2011.
- Księżopolski K.M., *Bezpieczeństwo Ekonomiczne*, Elipsa, Warszawa 2011.
- Kukułka J., *Nowe uwarunkowania i wymiary bezpieczeństwa międzynarodowego Polski*, „Więś i Państwo” 1995, nr 1, s. 198–199.
- Kuźniar R., *Po pierwsze bezpieczeństwo*, „Rzeczpospolita” z 9.01.1996 r.

⁶⁶ K.M. Księżopolski, *Bezpieczeństwo Ekonomiczne*, Elipsa, Warszawa 2011, s. 22.

⁶⁷ P. Soroka, *Polistrategia bezpieczeństwa wewnętrznego Polski. Ujęcie normatywne*, Oficyna Wydawniczo-Poligraficzna „Adam”, Warszawa 2005, s. 60.

Lutostański M., *Prawo, a bezpieczeństwo narodu i państwa*, Społeczna Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości i Zarządzania, Łódź–Warszawa 2011.

Majka P., *Bezpieczeństwo ekonomiczne i finansowe*, [w:] *Bezpieczeństwo wewnętrzne państwa*, red. E. Ura, S. Pieprzny, Wyd. UR, Rzeszów 2015.

Marczak J., *Współczesny charakter, potrzeby i organizacja bezpieczeństwa narodowego*.

Moczuk E., *Socjologiczne aspekty bezpieczeństwa lokalnego*, wyd. Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2009.

Pawłowski J., *Bezpieczeństwo – dyscypliną naukową i kierunkiem studiów*, [w:] *Podstawy bezpieczeństwa narodowego (państwa)*, red. nauk. J. Pawłowski, Akademia Sztuki Wojennej, Warszawa 2017.

Przewodzki E., *Bezpieczeństwo militarne państwa – analiza podstawowych pojęć i treści*, Departament Bezpieczeństwa Militarne MON, wyd. Adam Marszałek, Warszawa 1997.

Rutkowski C., *Bezpieczeństwo i obronność: strategie – koncepcje – doktryny*, Zeszyty Naukowe AON, nr 1, Warszawa 1995.

Shaw M., *There is No Such Thing as Society: Beyond Individualism and Statism in International Security Studies* „Review of International Studies” 2010 (publikacja internetowa).

Skoczylas J., *Prawo Ratownicze*, Lexis Nexis, Warszawa 2011.

Skrabacz A., *Bezpieczeństwo społeczne. Podstawy teoretyczne i praktyczne*, Elipsa, Warszawa 2012.

Soroka P., *Polistrategia bezpieczeństwa wewnętrznego Polski. Ujęcie normatywne*, Oficyna Wydawniczo-Poligraficzna „Adam”, Warszawa 2005.

Spotowski A., *Funkcja niebezpieczeństwa w prawie karnym*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1990.

Stańczyk J., *Współczesne pojmowanie bezpieczeństwa*, ISP PAN, Warszawa 1996.

Szpyra R., *Bezpieczeństwo militarne państwa*, [w:] *Podstawy bezpieczeństwa narodowego (państwa)*, red. nauk. J. Pawłowski, Akademia Sztuki Wojennej, Warszawa 2017.

Szpyra R., *Bezpieczeństwo militarne państwa*, Akademia Obrony Narodowej, Warszawa 2012.

Ura E., *Prawo administracyjne*, cz. II, Wyd. Oświatowe „FOSZE”, Rzeszów 1997.

Wiśniewski B., *System bezpieczeństwa państwa. Konteksty teoretyczne i praktyczne*, Wyższa Szkoła Policji, Szczytno 2013.

Wojnarowski J., Babula J., *Bezpieczeństwo militarne RP*, Warszawa 2003.

Zaborowski J., *Prawne środki zapewnienia bezpieczeństwa i porządku publicznego*, Departament Szkolenia i Doskonalenia Zawodowego MSW, Warszawa 1977.

Zięba L., *O tożsamości nauk o bezpieczeństwie*, Zeszyty Naukowe AON nr 1(86), Warszawa 2012.

Zięba R., *Pojęcie i istota bezpieczeństwa państwa w stosunkach międzynarodowych*, „Sprawy Międzynarodowe”, nr 10, 1989.

Znamierowski C., *Szkoła prawa. Rozważania o państwie*, Oficyna Naukowa, Warszawa 1999.

Akty normatywne i strategiczne

Decyzja Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie Unijnego Mechanizmu Ochrony Ludności nr 1313/2013/EU (Dz. U. UE. L. Nr 347).

Kodeks Karny. Część szczególna, red. A. Zoll, Komentarz, t. 2, Warszawa 1999.

Kodeks Karny. Część szczególna. Komentarz do art. 117–277, red. A. Zoll, t. 2, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2006.

Protokół do Konwencji Genewskich z 12 sierpnia 1949 r. dotyczących ochrony ofiar międzynarodowych konfliktów zbrojnych (Dz. U. 1992, nr 41, poz. 175).

Strategia Bezpieczeństwa Narodowego RP, Warszawa 2014.

Strategia Obronności Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa 2009.

Ustawa z 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej (tekst jednolity Dz. U. 2015, poz. 812).

Ustawa z dnia 23 stycznia 2009 r. o wojewodzie i administracji rządowej w województwie (Dz. U. 2009, nr 31, poz. 206).

Security: basic categories, determinants, understanding and significance in contemporary world

Abstract

This article presents an issue of understanding security in the contemporary world. The author focused on showing this issue in subjective and objective terms. The article presents a change of mindset on security – previously understood narrowly – in purely military terms, which later has become perceived in a much broader sense. The author emphasized two basic constituents: survival and development. The article also presents a subjective and objective understanding of it. The author also discussed in detail the issues concerning security sectors (types) such as: national security, military security, public security, public protection, social and economical security.

Słowa kluczowe: postrzeganie bezpieczeństwa, bezpieczeństwo narodowe, bezpieczeństwo militarne, bezpieczeństwo powszechne i publiczne oraz społeczne i ekonomiczne

Keywords: understanding security, survival and development, national security, military security, public security, public protection, social and economical security

Łukasz Szewczyk

absolwent studiów inżynierskich i magisterskich w Szkole Głównej Służby Pożarniczej w Warszawie na kierunku inżynierii Bezpieczeństwa Pożarowego, dwusemestralnych studiów podyplomowych w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy na Wydziale Górnictwa i Geoinżynierii Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie. Doktorat obronił w październiku 2017 r. na Wydziale Bezpieczeństwa Narodowego Akademii Sztuki Wojennej w Warszawie. Od początku kariery zawodowej związany z Komendą Miejską PSP w Krakowie gdzie pełnił służbę jako starszy ratownik, inspektor, specjalista, z-ca naczelnika wydziału, obecnie d-ca Jednostki Ratowniczo-Gaśniczej nr 1 w Krakowie. W latach 2016–2017 prowadził zajęcia w Instytucie Bezpieczeństwa i Edukacji Obywatelskiej Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie z zakresu podstaw obronności.

Wykazuje zainteresowanie problematyką związaną z zagadnieniami bezpieczeństwa narodowego, a zwłaszcza bezpieczeństwa powszechnego. Aktywnie zajmuje się problematyką dotyczącą nie tylko ochrony przeciwpożarowej, ale także ratownictwa w szerszym ujęciu włączając w to funkcjonowanie krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego, systemu państwowego ratownictwa medycznego, a także rolę SZ RP w czasie sytuacji kryzysowych.